

CZU 343.132:343.985

DOI 10.5281/zenodo.5578039

PRINCIPIILE ACTIVITĂȚII SPECIALE DE INVESTIGAȚII

Boris GLAVAN,

doctor în drept, conferențiar universitar

În articol sunt expuse rezultatele cercetării și analizei noțiunii și conținutului principiilor activității speciale de investigații prevăzute în legislația Republicii Moldova. Sunt scoase în evidență anumite aspecte care, în viziunea autorului, creează dificultăți de înțelegere și aplicare unitară a prevederilor legale la realizarea sarcinilor acestui domeniu de activitate. Concluziile și recomandările sunt formulate în conformitate cu esența și menirea socială a activității speciale de investigații.

Cuvinte-cheie: activitate specială de investigații, măsuri speciale de investigații, principii, ofițer de investigații, activitate operativă de investigații, proces penal, urmărire penală, procedeu probatoriu, probă.

PRINCIPLES OF THE SPECIAL INVESTIGATION ACTIVITY

Boris GLAVAN,

PhD, Associate Professor

The article presents the results of the research and analysis of the notion and content of the principles of the special investigation activity provided in the legislation of the Republic of Moldova. Certain aspects are highlighted which, in the author's view, create difficulties in understanding and unitary application of the legal provisions when carrying out the tasks of this field of activity. The conclusions and recommendations are formulated in accordance with the essence and social purpose of the special investigation activity.

Keywords: special investigation activity, special investigation measures, principles, investigation officer, operative investigation activity, criminal trial, criminal investigation, evidentiary procedure, evidence.

Introducere. Astăzi nu mai este o noutate faptul că activitatea specială de investigații întâmpină mari dificultăți în ceea ce privește realizarea sarcinilor ce îi revin, mai cu seamă cele care pot și trebuie realizate în afara unei urmăriri penale, fiind vorba despre relevarea, curmarea prevenirea infracțiunilor, identificarea și căutarea persoanelor dispărute fără urmă și a celor care se eschivează de la executarea pedepsei, depistarea bunurilor provenite din activități ilegale, colectarea de informații despre posibile evenimente și/sau acțiuni ce ar putea pune în pericol securitatea statului (art.2 al Legii nr.59/2012).

Desigur că există mai multe cauze care împiedică realizarea respectivelor sarcini, la ele atribuindu-se: nivelul scăzut al asigurărilor sociale și

financiare al ofițerilor antrenați să practice acest domeniu de activitate, fapt ce-i face vulnerabili în fața provocărilor lumii criminale; nivelul inadecvat al dotării subdiviziunilor specializate cu mijloace tehnice destinate pentru obținerea ascunsă a informațiilor; insuficiența pregătirii profesionale a ofițerilor de investigații, în special fiind vorba despre lipsa abilităților necesare pentru aplicarea în activitatea practică a mijloacelor tehnice moderne; birocratizarea excesivă a mecanismului de culegere a informațiilor ce subminează menirea activității speciale de investigații, esența acesteia fiind operativitatea și promptitudinea acțiunilor; prezența curenților și coliziunilor legislative care pun în dificultate înțelegerea și aplicarea unitară a prevederilor legale; etc.

La această ultimă cauză indicată se înscrie și problematica legată de înțelegerea unitară a conținutului principiilor activității speciale de investigații prevăzute în art.3 al Legii nr.59/2012. Anume despre acest subiect vom discuta în continuare.

Metodologia studiului cuprinde metodele tradiționale de cercetare: logică, analiză și sinteză, deducție și inducție, observație și comparație. În baza analizei materialelor pertinente (literatura de specialitate și alte materiale relevante) sunt formulate concluziile și sugestiile corespunzătoare.

Rezultate obținute și discuții. Activitatea specială de investigații, ca și alte genuri de activitate ale organelor de ocrotire a normelor de drept, se bazează pe respectarea anumitor principii. Principiile (din Lat. Principium - început, bază) acționează în realitatea obiectivă în calitate de idei organizatorice de ghidare, cerințe și reguli după care oamenii sunt îndrumați într-un anumit domeniu al activității lor practice. Totodată, termenul „principiu” înseamnă o convingere interioară, o viziune a lucrurilor care determină norma de comportament [1, p.72].

Principiile activității speciale de investigații constituie un cumul de *idei fundamentale care reflectă convingerile și viziunile societății asupra esenței, scopului și sarcinilor acestei activități, exprimate de către organele legislative și de drept ale statului*. În esență, principiile ASI au caracter imperativ și obligatoriu, a căror execuție este asigurată de întregul arsenal de mijloace speciale de investigație.

Fiecare principiu reflectă anumite legități ale vieții sociale, combină în sine un complex de proprietăți și caracteristici omogene, a căror totalitate, deosebindu-se prin caracterul lor autonom, ia forma uneia sau altei poziții inițiale a ASI. La rândul său, fiecare principiu al ASI trebuie să influențeze inevitabil asupra sistemului de guvernare. În integritatea sa, sistemul este conceput pentru a-și exprima în termeni generali esența, natura socială și juridică.

Trebuie remarcat faptul că toate principiile ASI sunt independente și egale ca valoare. Nu există principii mai importante și principii mai puțin importante. În cadrul sistemului de principii nu poate să existe contradicții, un principiu să contravină altui principiu.

La baza activității speciale de investigații

sunt desemnate principiile legalității, respectării drepturilor și libertăților persoanei, oportunității și inofensivității, îmbinării metodelor publice și secrete cooperării cu alte autorități de stat, dezideologizării și nepărtinității (art.3 Legea nr.59/2012). Aceste principii nu sunt simple idei luate la întâmplare, ele au apărut de-a lungul anilor, în cadrul unei îndelungate activități practice a subdiviziunilor specializate în domeniul realizării măsurilor speciale de investigații, fiind formulate și sistematizate, mai întâi, de teoria activității speciale (operative) de investigații, iar mai apoi, preluate și introduse în lege.

În general, principiile ASI pot fi divizate în două categorii: *legale* (prevăzute expres în lege) și *doctrinare* (elaborate și reflectate în literatura de specialitate dar care încă nu au fost preluate de legiuitor).

Importanța principiilor ASI poate fi explicată prin următoarele teze:

- principiile reflectă voința societății cu privire la configurația și arhitectura ASI;
- principiile constituie un sistem de cerințe imperative referitoare la acest gen de activitate;
- principiile exprimă esența ASI și trăsăturile specifice ale acesteia;
- încălcarea principiilor ASI înseamnă abatere de la voința legiuitorului și a întregii societăți, atrăgând după sine răspundere și remedierea situației în conformitate cu această voință;
- principiile reflectă cerințele în baza cărora este alcătuit, modificat și perfecționat textul de lege;
- principiile ghidează activitatea practică mai ales în situații în care textul de lege nu indică un anumit comportament.

Studierea în continuare a sistemului și conținutului principiilor activității speciale de investigații va crea premisele necesare sistematizării și consolidării cunoștințelor din acest domeniu de activitate, transformând măsurile speciale de investigații într-un mecanism funcțional și eficient de preîntâmpinare și combatere a infracționalității [2, p51-54].

Principiul legalității are un caracter general, întrucât este caracteristic pentru toate domeniile de activitate a organelor de ocrotire a normelor de drept. Tradițional acest principiu este raportat la categoria principiilor constituționale, iar include-

rea lui în Legea nr.59/2012 a fost dictată de caracterul specific al bazei juridice a activității speciale de investigații care, până în anii 90 ai secolului trecut, a fost reglementată, în exclusivitate, de acte normative departamentale.

Principiul legalității în ASI trebuie înțeles în sensul că în acest domeniu de activitate se acționează în conformitate, pe de o parte, cu ceia ce este permis, iar pe de altă parte, cu ceia ce nu este interzis de Constituție, Legea nr.59/2012, Codul de procedură penală, actele normative departamentale și interdepartamentale adoptate în acest sens, precum și de actele internaționale Declarația Universală a Drepturilor Omului (10.12.1948) la care a aderat și RM (Hotărârea Parlamentului Republicii Moldova nr. 217-XII din 28.07.1990), Declarația Europeană a Drepturilor Omului (04.11.1950), Convenția Europeană pentru Apărarea Drepturilor Omului și a Libertăților Fundamentale, adoptată la Roma la 04.11.1950, în vigoare pentru Republica Moldova începând cu 12.09.1997, etc.

Principiul respectării drepturilor și libertăților persoanei are o importanță primordială pentru toate organele de ocrotire a normelor de drept însă pentru cele care desfășoară activitate specială de investigații are un rol cu totul deosebit. Însăși natura acestui gen de activitate, de a fi mereu cu un pas înaintea tuturor celor care nu se conformează legii și pun la cale comiterea infracțiunilor, de a pătrunde în tainele minții acestora și a cunoaște planurile lor diabolice, de a cunoaște măsurile pe care aceștia le întreprind pentru a-și camufla urmele criminale, de a cunoaște încă multe alte informații care să permită împiedicarea la timp a activităților infracționale, intercalează aproape de fiecare dată cu drepturile și libertățile persoanei.

De exemplu, pentru stoparea activității criminale a unei persoane care pregătește omorul altei persoane vor fi realizate un șir de acțiuni de culegere a informațiilor corespunzătoare (interceptări, supravegheri, urmăriri inclusiv cu ajutorul mijloacelor tehnice speciale) dar care prin natura lor limitează, mai mult sau mai puțin, drepturile persoanei investigate cu privire la inviolabilitatea domiciliară, a vieții ei private și de familie, a secretului corespondenței, etc.

Analiza nomenclatorului acțiunilor de culegere a informațiilor (măsurile speciale de

investigații) prevăzute în art.18 a Legii nr.59/2012 ne permite să spunem că acestea aproape în totalitate reprezintă ingerințe în drepturile persoanei. Desigur că în acest caz există și o limită până la care se admite restricționarea anumitor drepturi și această limită este marcată prin anumite prevederi legale ce se referă la categoriile de persoane a căror drepturi pot fi restricționate și a celor indruidiți să pună în aplicare respectivele restricții, prevederi ce se referă la cum trebuie să se acționeze în anumite situații, la durata de restricționare a drepturilor etc.

S-ar părea că ce rol mai are acest principiu în condițiile în care există deja principiul legalității care și așa stabilește ce se poate și ceia ce nu se poate de făcut. Problema este că nu întotdeauna ceia ce este legal corespunde așteptărilor societății în ceea ce privește respectarea drepturilor și libertăților persoanei. Există situații în care textul legii fie a rămas într-o formulă depășită sau fie la momentul proiectării s-au scăpat din vedere anumite chestii, iar într-un final legea urmează să fie modificată, deoarece nu mai corespunde anumitor cerințe sau așteptări sociale sau vine în contradicție cu anumite valori ocrotite de Constituție și actele internaționale la care R.Moldova este parte, printre acestea regăsindu-se și drepturile fundamentale ale persoanei. Anume din aceste considerațiuni legiuitorul a găsit necesar să proclame respectarea drepturilor și libertăților persoanei la nivel de principiu al activității speciale de investigații.

Din această perspectivă se pare că principiul cercetat domină asupra principiului legalității, însă o analiză mai profundă ne permite să observăm că de fapt ambele principii se află într-o permanentă concurență. Există situații în care anumite prevederi legale contravin sau nu corespund principiului respectării drepturilor și libertăților persoanei, și invers, sunt situații în care legea interzice anumite acțiuni absolut utile deși acestea corespund principiului respectării drepturilor și libertăților persoanei.

CEDO, în 2009, în cauza Iordachi și alții contra Moldovei, a statuat că Legea națională nr.45/1994 nu prevedea suficiente garanții împotriva eventualelor abuzuri din partea organelor care desfășoară activitate specială de investigații. Aceasta este situația în care textul legii nu corespundea principiului respectării drepturilor și libertăților persoanei și urma să fie completat în

conformitate cu acest principiu. În consecință, în 2012 legislația națională a fost schimbată în așa fel încât nu se mai pot efectua MSI autorizate de judecător și în mare parte de procuror pentru realizarea sarcinilor legate de relevarea și prevenirea infracțiunilor, căutarea persoanelor care se eschivează de la executarea pedepsei, colectarea de informații despre posibile evenimente și/sau acțiuni ce ar putea pune în pericol securitatea statului (art.2 al Legii nr.59/2012) deși restrângerea drepturilor persoanei pentru îndeplinirea acestor sarcini nu contravine principiului analizat și corespunde întocmai prevederilor constituționale.

Conform prevederilor art.54 al Constituției RM drepturile și libertățile persoanei (inviolabilitatea domiciliară, inviolabilitatea vieții private și secretul corespondenței) pot fi restrânse dacă legea prevede acest fapt și aceste restrângeri sunt necesare în interesele securității naționale, integrității teritoriale, bunăstării economice a țării, ordinii publice, în scopul prevenirii tulburărilor în masă și infracțiunilor, protejării drepturilor, libertăților și demnității altor persoane, împiedicării divulgării informațiilor confidențiale sau garantării autorității și imparțialității justiției.

Acestea fiind spuse se pare că devine și mai incitantă descoperirea conținutului principiului respectării drepturilor și libertăților persoanei.

Noțiunea **respectare** desemnează – în interpretarea literară [3] – acțiunea de a manifesta respect față de cineva sau ceva, a ține seama de ... , a acorda atenția cuvenită, a nu încălca, a nu tulbura.

În doctrină noțiunea de respectare este definită relativ asemănător. Într-o primă opinie se apreciază că respectarea constituie „obligația autorităților care desfășoară activitate specială de investigații de a urma întocmai prevederile constituționale care garantează drepturile și libertățile persoanei și protejează interesele ei legitime” [4, p.68]. Un al doilea punct de vedere consideră respectarea drept „cerința aplicării exacte a legislației privind activitatea specială de investigații” [5, p.60]. Într-o altă opinie respectarea presupune „obligația autorităților care desfășoară activitate specială de investigații și a funcționarilor acestora de a se abține de la încălcarea prevederilor legale” [6, p.46]. S-a afirmat și părerea că respectarea înseamnă „protecția prin lege a drepturilor și libertăților constituționale fundamentale împotriva încălcărilor legate de acțiunile serviciilor opera-

tive/speciale de investigare” [7, p.58]. Un alt punct de vedere apreciază respectarea drept „obligația urmării stricte a temeiurilor și condițiilor realizării măsurilor speciale de investigații, precum și necesitatea utilizării mijloacelor care exclud limitarea neîntemeiată a acestor drepturi” [8, p.43]. Există și părerea că respectarea înseamnă „a ține seama de normele constituționale care au consacrat standardele internaționale în domeniul drepturilor omului” [9, p.62].

Deci, esența termenului respectare se referă la neîncălcarea prevederilor constituționale și a actelor internaționale cu privire la drepturile și libertățile persoanei.

Conform Constituției Republicii Moldova dispozițiile privind drepturile și libertățile omului se interpretează și se aplică în concordanță cu Declarația Universală a Drepturilor Omului, cu pactele și cu celelalte tratate la care Republica Moldova este parte (art.4). De asemenea se menționează că dacă există neconcordanțe între pactele și tratatele privitoare la drepturile fundamentale ale omului la care Republica Moldova este parte și legile ei interne, prioritate au reglementările internaționale. Respectul față de drepturile și libertățile omului presupune recunoașterea (aprecierea) de către legiuitor a acestui principiu ca prioritar în raport cu alte valori sociale.

Respectarea drepturilor și libertăților înseamnă, pe de o parte, stabilirea unor proceduri legale, clare și precise de efectuare a măsurilor speciale de investigații care limitează drepturile cetățenilor, iar, pe de altă parte, reglementarea procedurilor de restabilire a drepturilor (încălcat) limitate. Menționăm că principiul enunțat este materializat în art. 4; 5; 11 etc. al Legii nr.59/2012.

Principiul respectării drepturilor și libertăților persoanei în cadrul realizării ASI se referă, în primul rând, la cetățenii care respectă legislația, în privința cărora nu se admite limitarea drepturilor și libertăților constituționale. O deosebită importanță o are și protejarea drepturilor și libertăților persoanelor care acordă sprijin organelor de drept (inclusiv și cu titlul oneros).

Astfel, se poate spune că principiul respectării drepturilor și libertăților persoanei presupune:

– stabilirea unor proceduri legale, clare și precise de efectuare a măsurilor speciale de investigații care restricționează drepturile cetățenilor;

- reglementarea procedurilor de restabilire a drepturilor încălcate, restricționate ilegal;
- interzicerea restricționării drepturilor persoanelor care nu încalcă legislația;
- protejarea drepturilor și libertăților persoanelor care acordă sprijin organelor de drept (inclusiv și cu titlul oneros).

Principiul oportunității și inofensivității.

Acest principiu este relativ nou pentru legislația națională, în redacția Legii nr.45/1994 el se numea al oportunității și ofensivității. Referitor la oportunitate nu este nimic nou, în literatura de specialitate există comentarii la acest subiect și mediul academic recunoaște importanța și necesitatea acestuia. Nu același lucru se poate spune și despre inofensivitate, toți experții în domeniu vorbesc despre ofensivitate și nu despre inofensivitate. Interesant este și faptul că în redacția limbii ruse a Legii nr.59/2012 acest principiu sună diferit față de redacția limbii române, în loc de "ненаступательности", adică "inofensivității", a fost folosit termenul "безопасности" [10], în traducere "securității". S-ar putea să fie o simplă eroare de traducere. Dar rămâne inexplicabilă schimbarea termenului ofensivității cu termenul inofensivității.

Inofensivitatea este opusul ofensivității, respectiv toată baza metodologică despre ofensivitate s-ar cuveni să fie înțeleasă și aplicată invers ca până acum. Poate că anume asta s-a și urmărit prin reforma din 2012, ca întreaga activitate specială de investigații să fie transformată din una ofensivă în alta defensivă adică pasivă, în sensul că ofițerii de investigații să stea pasiv și să nu intervină în evoluția actului criminal până nu va fi comisă infracțiunea. Din păcate, tocmai acest lucru se atestă în activitatea practică începând cu 2012 și până în prezent. Dar oare aceasta nu înseamnă condiții favorabile pentru dezvoltarea fenomenului infracțional? Ce rost are lupta cu consecințele actului infracțional? Atenția trebuie concentrată asupra înlăturării cauzelor și condițiilor infracționalității, relevării și curmării infracțiunilor la etapele inițiale, când ele se află încă în fazele de planificare și pregătire. Corect ar fi ca lucrurile să fie schimbate și să se revină la normal.

Poate că ideea schimbării principiului din ofensivității în inofensivității a fost inspirată din

recomandările CEDO [11; 12; 13; 14; 15] privind caracterul pasiv al ofițerilor de investigații în procesul de culegere a probelor, în sensul că aceștia să se limiteze doar la supravegherea pasivă a activității infracționale și să nu exercite influență asupra persoanei investigate pentru a o provoca să săvârșească o infracțiune. Aceste recomandări sunt absolut logice și corecte, însă ele se referă strict la caracterul pasiv al ofițerilor de investigații în legătură cu interzicerea provocării de infracțiuni dar nu și în alte scopuri. CEDO nu spune că ofițerii de investigații trebuie să supravegheze pasiv și să nu provoace renunțarea la comiterea infracțiunii. Probabil că astfel de provocări ar fi nu doar binevenite, dar și salutate, chiar apreciate. La fel nu se spune nimic nici despre inadmisibilitatea provocării persoanei în vederea divulgării anumitor informații ce se referă la coparticipanții la infracțiune și a altor circumstanțe importante. Rezultă că caracterul pasiv al ofițerilor de investigații se referă la o situație concretă (neprovocarea infracțiunilor) și nu ar trebui absolutizat. Faptul că în practica națională a investigațiilor speciale au existat cazuri de provocare a infracțiunilor nici pe departe nu înseamnă că acestea s-au produs din cauza principiului ofensivității. În literatura de specialitate, inclusiv cea clasificată, permanent s-a atras atenția asupra inadmisibilității provocării infracțiunilor.

Referitor la cerința **oportunității** se poate spune că aceasta presupune că ASI urmează să fie efectuată la momentul potrivit, adecvat situației și împrejurărilor, în vederea atingerii obiectivelor urmărite. Aceasta înseamnă că ofițerii de investigații din cadrul structurilor care practică ASI sunt obligați să efectueze, la momentul oportun, măsurile speciale de investigații în vederea: relevării atentatelor criminale, prevenirii și curmării infracțiunilor și identificării persoanelor care le organizează sau le comit; descoperirii și cercetării infracțiunilor; căutării persoanelor dispărute fără urmă ori a celor care se ascund de organele de urmărire penală sau de instanța de judecată ori se eschivează de la executarea pedepsei; depistării bunurilor provenite din activitățile ilegale și colectării probelor privind aceste bunuri; colectării de informații despre posibilele evenimente sau acțiuni care ar pune în pericol securitatea statului.

Prin noțiunea de „oportunitate” se înțelege un sistem de calități specifice activității speciale

de investigații, precum rapiditatea, promptitudinea, continuitatea, gradul înalt de activitate al participanților, caracterul coordonat și concentrat al mijloacelor și forțelor implicate. Acest principiu se manifestă prin orientarea ASI spre depășirea, anticiparea săvârșirii acțiunilor socialmente periculoase.

Ofensivitatea presupune direcționarea măsurilor speciale de investigare pentru culegerea informațiilor privind semnele activității infracționale și identificarea persoanelor necunoscute anterior ce intenționează să comită infracțiuni. În conformitate cu acest principiu, măsurile speciale de investigare ar trebui, de regulă, să aibă un caracter proactiv, preventiv, care vizează prevenirea și curmarea infracțiunilor [16, p.36].

Principiul ofensivității sau operativității, anume așa îl califică unii experți, implică adoptarea imediată și rapidă a măsurilor de combatere a criminalității. Conform acestui principiu, ofițerii de investigații trebuie să dea dovadă de ofensivitate și inițiativă în detectarea la timp a infracțiunilor și să ia măsuri legale împotriva persoanelor care le pregătesc și le săvârșesc, să desfășoare activități preventive specifice. Acest principiu este aplicabil rezolvării nu numai a sarcinilor tactice, ci și a celor strategice. Utilizarea la timp și pe deplin a mijloacelor și metodelor de care dispun autoritățile ASI ar trebui să garanteze un răspuns corect la toate evenimentele în funcție de situația operativă și să contribuie la realizarea efectului maxim în rezolvarea sarcinii atribuite [1, p.82].

Principiul ofensivității se realizează în procesul de planificare și implementare a măsurilor speciale de investigații în scopul prevenirii individuale și generale a infracțiunilor, prevenirii și curmării infracțiunilor la etapa incipientă de dezvoltare a acestora, precum și prin desfășurarea activităților educaționale cu persoane predispuse să comită infracțiuni, identificând și eliminând condițiile favorabile săvârșirii infracțiunilor și ștergerii urmelor criminale.

Prevenirea operativă activă nu numai că asigură ofensivitatea, ci presupune combaterea criminalității în cel mai uman mod, deoarece exclude practic producerea consecințelor dăunătoare. În cazurile în care fapta ilicită a fost deja comisă, utilizarea activă a măsurilor speciale de investigare este asigurată în etapa de depistare și descoperire

a infracțiunii prin utilizarea sistemului de acțiuni de urmărire pe urme fierbinți. Este vorba despre anticiparea acțiunilor infractorilor care încearcă să ascundă sau să distrugă urmele criminale, instrumentele infracțiunii, să vândă bunuri furate și să se sustragă de la răspundere penală. În acest principiu se regăsesc funcțiile ASI de protecție și căutare.

Principiul operativității include următoarele: 1) cunoașterea situației operative actuale în teritoriul deservit, în sectorul economic, asigurarea obținerii în timp util de către organele competente a informațiilor de interes operativ; 2) reacționarea în timp util la informațiile primite pe baza variantei optime de plasare a personalului și distribuire a responsabilităților funcționale; 3) acționarea rapidă și coordonarea bună a forțelor și mijloacelor operative pentru prevenirea și descoperirea infracțiunilor, căutarea și reținerea infractorilor; 4) asigurarea operativă a activităților de cercetare a infracțiunilor comise [1, p.83].

Principiul îmbinării metodelor și mijloacelor publice și secrete reflectă, în mod direct, esența activității speciale de investigații, acesta fiind inclus chiar în definiția legală a activității speciale de investigații (art.1 al Legii nr.59/2012). Acest principiu reflectă colaborarea activității speciale de investigații cu cea procesuală, în cadrul descoperirii și cercetării infracțiunilor, iar rezultatele activității speciale de investigații, conform alin.(1) art.24 a legii indicate, pot servi drept temei pentru efectuarea altor măsuri speciale de investigații..., precum și în calitate de probe dacă au fost efectuate în cadrul unei cauze penale.

Conform prevederilor alin.(2) al art.93 CPP actele procedurale în care se consemnează rezultatele măsurilor speciale de investigații și anexele la ele, inclusiv stenograma, fotografiile, înregistrările și altele sunt mijloace de probă. În alin.4 al aceluiași articol se mai spune că datele de fapt obținute prin activitatea specială de investigații pot fi admise ca probe numai în cazurile în care ele au fost administrate și verificate prin intermediul mijloacelor prevăzute la alin.(2), în conformitate cu prevederile legii procesuale, cu respectarea drepturilor și libertăților persoanei sau cu restricția unor drepturi și libertăți autorizată de către instanța de judecată.

Îmbinarea metodelor publice și secrete per-

mite stabilirea veridicității informației obținute în cadrul activității speciale de investigații și de a nu admite erori în luarea deciziilor operative sau procesuale. Aplicarea metodelor respective, de asemenea, asigură secretul și camuflarea surselor confidențiale de informații garantând, astfel, drepturile constituționale ale cetățenilor la inviolabilitatea vieții intime și de familie, la secretul corespondenței.

Prin **metodele ASI** se înțelege setul de procedee și modalități utilizate pentru realizarea sarcinilor operativ-tactice în procesul de pregătire și conducere a măsurilor speciale de investigații.

La categoria **mijloacelor** prin care este asigurată realizarea cu succes a sarcinilor ASI, de obicei, sunt atribuite tehnica operativă, evidențele operative și câini de serviciu.

Metodele publice sunt mai eficiente la precăutarea plângerilor, declarațiilor cetățenilor, surselor deschise de informații atunci când se efectuează prevenirea generală a criminalității. Activitățile publice ale ASI se manifestă în astfel de situații specifice, precum:

- apelul deschis al ofițerilor de investigații (în numele autorității ASI) către cetățeni, organizații și oficiali ai organelor de stat pentru asistență în efectuarea ASI;

- anunțuri în mass-media, lansate de serviciile de investigații, privind căutarea persoanelor care au comis infracțiuni sau sunt dispărute;

- transmiterea publică a unor rezultate obținute în cadrul ASI pentru utilizarea lor în procesul penal;

- studierea de către ofițerii de investigații a diverselor surse deschise de informații (documente ale organelor de stat, materiale media, sentințe judecătorești etc.);

- studierea de către ofițerii de investigații a scrisorilor, reclamațiilor și cererilor cetățenilor care le-au primit în mod deschis;

- obținerea de informații în cursul efectuării MSI publice;

- verificarea persoanelor care solicită obținerea accesului de a lucra cu informațiile secrete [17, p.16].

Metodele secrete de investigații sunt mai eficiente pentru obținerea informațiilor despre condițiile ce favorizează săvârșirea infracțiunilor, despre persoanele predispușe la acte ilegale și sunt utilizate intens în procesul de colaborare

confidențială a cetățenilor cu ofițerii de investigații, în procesul de organizare și realizare a MSI, etc.

Principiul cooperării cu alte autorități de stat. Importanța și necesitatea acestui principiu poate fi explicată prin prisma complexității combaterii fenomenului criminalității de către organele competente ale statului fără ca acestea să coopereze între ele și să-și unească în acest sens forțele. Doar prin cooperarea fructuoasă între organele de ocrotire a normelor de drept și unirea în comun a eforturilor se poate realiza scopul de ocrotire a valorilor constituționale împotriva criminalității.

Termenul cooperare în interpretarea gramaticală înseamnă a lucra împreună cu cineva, a colabora, a-și da concursul, a conlucra¹. Acest termen este folosit pe larg cu același sens în diferite ramuri de activitate umană, inclusiv în ASI.

Conform surselor doctrinare cooperarea cu alte autorități de stat presupune conlucrarea bazată pe norme sociale, activitatea comună și (sau) coordonată a acestor organe pentru realizarea sarcinilor activității speciale de investigații, fiind utilizate capacitățile organizațiilor de stat, a celor nonguvernamentale și private, precum și asistența din partea cetățenilor [18, p.72].

Termenul cooperare nicidecum nu trebuie confundat cu cel de concurență. Concurența presupune competiție, lupta pentru întâietate și ea poate să fie bună în sfera economică sau cea a afacerilor, dar este dăunătoare în spațiul combaterii criminalității. A concura înseamnă să acționezi de unul singur și să te bazezi pe propriile resurse și mijloace pentru a ieși în evidență. În cazul concurenței scopul final ar fi întâietatea în competiție, ar însemna cifre, indici procentuali de descoperire a infracțiunilor și nu protejarea valorilor constituționale împotriva criminalității. Concurența organelor statului în cazul dat ar fi cea mai avantajoasă situație pentru dezvoltarea mediului criminal. Este mult mai ușor pentru structurile criminale să lupte cu organele de drept ale statului dacă ar acționa separat decât dacă ar conlucra între ele și ar acționa în comun. Este și o zicală foarte bine cunoscută: ”unde-i unul nu-i putere, unde-s mulți puterea crește”. Probabil că reieșind din aceste raționamente legiuitorul național a ridicat cooperarea la rang de principiu.

¹ <https://dexonline.ro/definitie/cooperare>

Cooperarea trebuie privită, în primul rând, prin prisma interacțiunii și conlucrării între organele competente să desfășoare activitate specială de investigație. O astfel de interacțiune constă în activitatea subiecților ASI desfășurată în comun și coordonată după obiective, sarcini, persoane, loc și timp. Aceasta se realizează în baza respectării legislației în vigoare și a actelor normative departamentale, aplicării măsurilor și mijloacelor specifice fiecăreia dintre părți, planificării activităților comune cu divizarea funcțiilor între subiecți, realizării managementului unificat, utilizării diferitelor tipuri și forme de interacțiune, respectării regulilor conspirației, etc. de interacțiune: între toți subiecții care desfășoară ASI, între anumiți subiecți care efectuează ASI, între subdiviziunile specializate ale aceluiași organ, între ofițerii de investigații individuali.

Printre principalele forme de interacțiune în activitatea comună se numără: efectuarea MSI și a altor acțiuni cu caracter informativ; valorificarea comună a rezultatelor obținute în urma activităților comune; elaborarea actelor juridice; desfășurarea întâlnirilor la diferite niveluri; formularea propunerilor corespunzătoare pentru eliminarea cauzelor și condițiilor ce favorizează săvârșirea infracțiunilor; prevenirea și eliminarea cauzelor și condițiilor care contribuie la apariția și implementarea amenințărilor la adresa subiecților cooperării; dezvoltarea de strategii și tactici pentru combaterea criminalității organizate, corupției și terorismului; efectuarea de operațiuni complexe etc. [19, p.107].

În al doilea rând cooperarea trebuie văzută din perspectiva interacțiunii dintre subiecții care efectuează ASI și alte organe în special din domeniul telecomunicațiilor, finanțelor etc. În mare parte regulile generale și nivelurile de interacțiune sunt aceleași ca și în cazul interacțiunii dintre subiecții care desfășoară ASI. Cu toate acestea, baza juridică a interacțiunii în acest caz este diferită.

Printre actele normative comune subiecților cooperării evidențiem:

1. Hotărârea Parlamentului Nr. 239 din 16-12-2020 pentru aprobarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii 2020–2025 și a Planului de acțiuni pentru implementarea Strategiei naționale de prevenire și combatere a spălării banilor și finanțării terorismului pentru anii

2020–2025;

2. Ordinul comun al Serviciului de Informații și Securitate, Ministerului Afacerilor Interne, Centrului Național Anticorupție și Serviciului vamal nr.53/405/83/307-O din 15 septembrie 2020 cu privire la aprobarea Regulamentului privind modul de organizare și efectuare a măsurilor speciale de investigații în rețelele de comunicații electronice.

Principiul deideologizării și nepărtinătății.

Menirea acestui principiu constă în abandonarea experienței anterioare de activitate nu în interesul cetățeanului și al întregii societăți ci al unui grup social (partid politic, organizație obștească sau religioasă etc.). Secolul trecut a fost profund marcat de propaganda regimului sovietic de îndoctrinare a maselor cu atotcuprinzătoarea „învățătură marxist-leninista” prin teroarea imensului aparat represiv reprezentat de poliția politică cu diferitele sale denumiri: CEKA, GRU, NKVD, KGB. Teroarea și represiunea erau exercitate asupra „dușmanilor poporului”, reali sau imaginari, din afara, dar și din cadrul partidului. De multe ori teroarea avea un caracter aleatoriu, milioane de oameni cazând victime ale necesității de a se asigura prin spaima coeziunii societății de tip bolșevic [20].

Conform acestui principiu astăzi este interzis organelor care efectuează ASI să reprezinte (direct sau indirect) sau să acționeze în interesul vre-unui partid politic, organizații, întreprinderi etc. Acestui principiu se subscriu prevederile art.4 alin.(3) din Legea nr.59/2012 conform cărora se interzice înfăptuirea măsurii speciale de investigații pentru realizarea altor scopuri și sarcini decât cele prevăzute de prezenta lege.

De asemenea, funcționarilor activității speciale de investigații le este interzisă implicarea în activitatea organelor administrației publice, a procuraturii, a instanțelor judecătorești, a organizațiilor politice și religioase, cu excepția cazurilor de relevare, prevenire și descoperire a infracțiunilor. În cadrul organelor care exercită ASI nu pot fi formate structuri ale partidelor politice, iar persoanele cu funcții de răspundere ale acestor organe nu sunt în coerență sau dependență, în exercitarea atribuțiilor de serviciu, cu interesele acestor partide sau formațiuni politice [21, p.180]. Activitatea subdiviziunilor ASI nu poate fi îngrădită,

influențată sau limitată prin decizii ale partidelor politice și ale organizațiilor obștești prin care sunt urmărite anumite scopuri politice [2, p.51-54].

Concluzii și recomandări. Principiile ASI sunt pietre de temelie pe care se clădește întreg sistemul de reglementări juridice în acest domeniu de activitate foarte important și necesar pentru protejarea și securitatea valorilor constituționale împotriva criminalității și a amenințărilor care pun în pericol respectivele valori. Principiile ASI sunt reperate după care este ghidată activitatea practică atunci când o anumită situație nu este reglementată expres în lege. Principiile ASI exprimă voința și doleanța legiuitorului și a societății în ceea ce privește arhitectura acestui gen de activitate, exprimă esența și conținutul acesteia și, nu în ultimul rând, constituie ansamblul de reguli care trebuie să coexiste într-o ambianță armonioasă. Orice nepotrivire între acestea, cât de mică nu ar fi ea, mai devreme sau mai târziu va genera consecințe foarte și foarte grave.

Principiul inofensivității prevăzut în art.2 al Legii nr.59/2012 nu este în consonanță cu

esența ASI, creează confuzii în ceea ce privește înțelegerea și aplicarea unitară a legislației, inhibă și chiar stopează inițiativa organelor abilitate să efectueze investigații speciale, conduce la situația în care ofițerii de investigații stau pasivi, nu întreprind nimic și așteaptă să se producă dezastrul și numai după aceea să intervină, nu la inițiativa lor, ci la indicația organului de urmărire penală sau a procurorului. Anume așa este construit cadrul juridic național ce reglementează ASI.

Este imperios necesar ca principiul inofensivității să fie înlocuit cu principiul ofensivității, ceea ce presupune inițiativă, creativitate și acțiune din partea ofițerilor de investigații, înseamnă mai multă implicare în realizarea sarcinilor de relevare, curmare și prevenire a infracțiunilor, identificare și căutare a persoanelor dispărute fără urmă și a celor care se eschivează de la executarea pedepsei, depistare a bunurilor provenite din activități ilegale, colectare de informații despre posibile evenimente și/sau acțiuni ce ar putea pune în pericol securitatea statului (art.2 al Legii nr.59/2012).

Referințe bibliografice

1. Сайфутдинов Т.И. Основы оперативно-розыскной деятельности: учебник. Ч. 1. Бишкек: Изд-во КРСУ, 2015. p.72.
2. Rusu V., Covalciuc I. Unele reflecții asupra sistemului și conținutului principiilor activității speciale de investigate. Revista națională de drept. Nr. 8, 2015. P.51-54.
3. DEX // <https://dexonline.ro/definitie/respecta>.
4. Сурков К.В., Кваша Ю.Ф. Оперативно-розыскная деятельность органов внутренних дел: курс лекций. Общая часть. Введение в курс оперативно-розыскной деятельности. СПб., 1997. С. 68.
5. Ривман Д.В. Комментарий к Федеральному закону «Об оперативно-розыскной деятельности». СПб., 2003. С. 60.
6. Шумилов А.Ю. Комментарий к Федеральному закону «Об оперативно-розыскной деятельности». С постатейным приложением нормативных правовых актов и документов. 6е изд., испр. и доп. М., 2004. С. 46.
7. Комментарий к Федеральному закону «Об оперативно-розыскной деятельности» / под ред. А.И. Алексеева, В.С. Овчинского. М., 2011. p. 58.
8. Федеральный закон «Об оперативно-розыскной деятельности»: научно-практический комментарий / под ред. А.С. Бахты. 2-е изд., перераб. и доп. М., 2014. С. 43.
9. Ковалев О.Г., Вагин О.А., Юдин Е.Г. Оперативно-розыскная деятельность: содержание, развитие, особенности: учебное пособие. М., 2006. С. 62.
10. https://www.legis.md/cautare/getResults?doc_id=110235&lang=ru
11. Teixeira de Castro c. Portugaliei (09.06.1998)
12. Vanyan c. Rusiei (15.12.2005)
13. Pareniuc c. RM (01.07.2014).
14. Sandu c. RM. (11.02.2014).
15. Morari c. RM (08.03.2016).
16. Алферов В.Ю., Гришин А.И., Ильин Н.И. Правовые основы оперативно-розыскной деятельности: учеб. пособие для студентов,

- обучающихся по специальности 40.05.01 «Правовое обеспечение национальной безопасности» (специализация «Уголовно-правовая») и специальности 40.05.02 «Правоохранительная деятельность» (специализация «Административная деятельность») / В.Ю. Алферов, А.И. Гришин, Н.И. Ильин ; под общ. ред. В.В. Степанова. – 3-е изд., испр. и доп. – Саратов : Саратовский социально-экономический институт (филиал) РЭУ им. Г.В. Плеханова, 2016. p.36.
17. Ремизов, М.В. Оперативно-розыскная деятельность: правовые основы и использование результатов в уголовном процессе: учеб. пособие / М.В. Ремизов, Р.Н. Ласточкина; Яросл. гос. ун-т. – Ярославль: ЯрГУ, 2007. p.16.
18. Красиков В.С., Шинкевич А.М. Теоретико-правовые аспекты взаимодействия органов, осуществляющих оперативно-розыскную деятельность Криминалистика. Научные публикации № 2 p.72.
19. Шумилов, А.Ю. Курс основ оперативно-розыскной деятельности: учебник для вузов 1 А.Ю. Шумилов. 3-е изд., доп. и перераб. М.: Издательский дом Шумиловой И.И., 2008. p.107.
20. Ideologia comunistă. Disponibil online: <http://edragoslav.trei.ro/comun.html> (vizitat la 20.08.2021).
21. Didâc V., Căpățici M., Cușnir V., Moraru V.. *Tactica criminalistică; Activitatea operativă de investigații: (pentru uzul audienților); coord. principal: Elena Muraru; -Ch.: ELAN POLI-GRAF S.R.L., 2009 - (Seria: Suporturi de curs). - Cartea a 10-a, p.180.*
-

Despre autor

Boris GLAVAN

*doctor în drept, conferențiar universitar,
Secretar Științific al Senatului
Academiei „Ștefan cel Mare” a MAI
e-mail: glavbory@gmail.com*